

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 12. května 2016¹

Věc C-555/14

**IOS Finance EFC SA
proti
Servicio Murciano de Salud**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Juzgado Contencioso-Administrativo No 6, Murcia (Soud pro sporná správní řízení č. 6, Murcie, Španělsko)]

„Směrnice 2000/35/ES a 2011/7/EU — Opožděné platby v obchodních transakcích — Transakce mezi podniky a orgány veřejné moci — Nespravedlivé smluvní podmínky a praxe“

Směrnice o opožděných platb

ách

1. ² ukládá členským státům stanovit, že každá smluvní podmínka či praxe týkající se dne nebo lhůty splatnosti, sazby úroku z prodlení nebo náhrady nákladů spojených s vymáháním je buď nevymahatelná, nebo zakládá nárok na náhradu škody, pokud je hrubě nespravedlivá vůči věřiteli. V tomto smyslu je hrubě nespravedlivou smluvní podmínkou či praxí i taková podmínka nebo praxe, která vylučuje úrok z prodlení nebo náhradu nákladů spojených s vymáháním. Členské státy musí rovněž zajistit, že v obchodních transakcích, v nichž je dlužníkem orgán veřejné moci, má věřitel nárok na zákonný úrok z prodlení bez nutnosti upomínky.

2. Ve Španělsku byl na základě Real Decreto-ley 8/2013, de 28 de junio, de medidas urgentes contra la morosidad de las administraciones públicas y de apoyo a entidades locales con problemas financieros (královské legislativní nařízení č. 8/2013 ze dne 28. června 2013 o naléhavých opatřeních proti opožděným platbám ze strany orgánů veřejné správy a na podporu místních orgánů čelících finančním problémům; dále jen „nařízení č. 8/2013“) zaveden mimořádný finanční mechanismus, v jehož rámci mohly podniky s pohledávkami za orgány veřejné moci se sníženou platební schopností získat okamžitou úhradu jistiny své pohledávky, avšak jen za podmínky, že se vzdají úroků, náhrady nákladů řízení a náhrady nákladů spojených s vymáháním. Tím došlo k zániku povinnosti zaplatit dluh v plné výši a rovněž k zastavení jakéhokoli případného soudního řízení v tomto směru.

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — V současné době jde o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. 2011, L 48, s. 1), která je přepracovaným a pozměněným zněním směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. 2000, L 200, s. 35; Zvl. vyd. 17/01, s. 226).

3. V projednávané věci byly některé nesplacené pohledávky dodavatelů za španělským oblastním úřadem zdravotní péče převedeny na faktoringovou společnost, která tyto pohledávky, společně s úroky a náklady spojenými s vymáháním, poté uplatnila u španělských soudů. Zmíněná společnost se následně připojila k mimořádnému finančnímu mechanismu, v jehož rámci jí byla splacena (téměř) celá jistina daných pohledávek. Zároveň ovšem zahájila další řízení, v němž napadala vyloučení úroků a náhrady nákladů spojených s vymáháním, které bylo podle jejího názoru v rozporu se směrnicí o opožděných platbách.

4. Juzgado Contencioso-Administrativo No 6, Murcia (Soud pro sporná správní řízení č. 6, Murcie) nyní potřebuje ověřit opodstatněnost argumentace uvedené společnosti, a žádá proto o rozhodnutí o předběžné otázce ohledně výkladu uvedené směrnice. Komise vznesla rovněž otázku, zda je na pohledávky v projednávané věci použitelná *ratione temporis* stávající verze směrnice o opožděných platbách (směrnice 2011/7) nebo směrnice předchozí (směrnice 2000/35).

Právní rámec

Směrnice 2000/35

5. Směrnice 2000/35 se vztahovala na „veškeré platby, které jsou úhradou za obchodní transakce“ (článek 1), a zejména „transakce mezi podniky nebo mezi podniky a orgány veřejné moci, [které vedou] k dodání zboží nebo poskytnutí služeb za úplatu“ (čl. 2 odst. 1).

6. Článek 3 stanovil zejména:

„1. Členské státy zajistí, že:

- a) úrok z prodlení podle písmene d) se stává splatným dnem následujícím po dni splatnosti nebo po uplynutí platební lhůty, které jsou stanoveny ve smlouvě;
- b) jestliže den splatnosti ani platební lhůta nejsou ve smlouvě stanoveny, stává se úrok z prodlení splatným automaticky bez nutnosti upomínky:
 - i) 30 dnů po dni, kdy dlužník obdrží fakturu nebo jiný rovnocenný dokument vyzývající k provedení platby, nebo

[...];

c) věřitel má právo na úrok z prodlení, pokud

- i) splnil své smluvní a zákonné povinnosti a
- ii) neobdržel splatnou částku včas, s výjimkou případu, kdy za takové prodlení není dlužník odpovědný;

d) výše úroku z prodlení v případě opožděné platby („zákonná sazba“), kterou je dlužník povinen zaplatit, je součtem úrokové sazby pro hlavní refinanční operace použité Evropskou centrální bankou během její poslední hlavní refinanční operace, provedené před prvním kalendářním dnem daného pololetí („referenční sazba“) a nejméně sedmi procentních bodů („navýšení“), pokud není ve smlouvě uvedeno jinak. [...];

- e) kromě případů, kdy dlužník není za prodlení odpovědný, je věřitel oprávněn požadovat na dlužníkovi přiměřenou náhradu za veškeré náklady spojené s vymáháním, které mu v souvislosti s opožděnou platbou dlužníka vznikly. Tato náhrada nákladů musí ve vztahu k dluhu v daném případě dodržovat zásady průhlednosti a přiměřenosti. Při dodržení výše uvedených zásad mohou členské státy, pokud jde o náhradu nákladů vymáhání, stanovit pro různé výše dluhu pevnou maximální částku.

[...]

3. Členské státy stanoví, že dohoda o dni splatnosti nebo o důsledcích opožděné platby, která není v souladu s odst. 1 písm. b) až d) a odstavcem 2, není vymahatelná nebo zakládá nárok na náhradu škody, jestliže při zvážení všech okolností případu, včetně poctivých obchodních zvyklostí a povahy zboží, je tato dohoda výrazně v neprospěch věřitele. Při určení, zda se jedná o dohodu výrazně v neprospěch věřitele, bude mimo jiné vzato v úvahu, zda má dlužník objektivní důvody odchýlit se od odst. 1 písm. b) až d) a odstavce 2. Je-li taková dohoda shledána hrubě nespravedlivou, použijí se zákonná ustanovení, pokud vnitrostátní soud nestanoví jiné podmínky, které jsou spravedlivé.

4. V zájmu věřitelů a soutěžitelů zajistí členské státy existenci odpovídajících a účinných opatření proti dalšímu používání smluvních podmínek, které jsou výrazně v neprospěch věřitele ve smyslu odstavce 3.

[...]“

7. Článek 6 stanovil povinnost členských států provést směrnici do dne 8. srpna 2002, ale umožňoval jim zachovat nebo uvést v účinnost předpisy, které jsou pro věřitele výhodnější, než je nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí, a vyloučit zejména smlouvy, které byly uzavřeny přede dnem 8. srpna 2002.

Směrnice 2011/7

8. Článek 1 stanoví:

„1. Cílem této směrnice je boj proti opožděným platbám v obchodních transakcích s cílem zajistit řádné fungování vnitřního trhu, a tím podpořit konkurenceschopnost podniků, a zejména malých a středních podniků.

2. Tato směrnice se vztahuje na veškeré platby, které jsou úhradou za obchodní transakce.

3. Členské státy mohou vyloučit dluhy, které jsou předmětem úpadkového řízení vedeného proti dlužníkovi, včetně řízení, jehož cílem je restrukturalizace dluhu.“

9. Článek 2 odst. 1 vymezuje pojem „obchodní transakce“ stejně jako čl. 2 odst. 1 směrnice 2000/35.

10. Článek 4 se týká transakcí mezi podniky a orgány veřejné moci. Odstavec 1 stanoví:

„Členské státy zajistí, že v obchodních transakcích, v nichž je dlužníkem orgán veřejné moci, má věřitel po uplynutí lhůty stanovené v odstavcích 3, 4 nebo 6 nárok na zákonný úrok z prodlení bez nutnosti upomínky, pokud jsou splněny tyto podmínky:

- a) věřitel splnil své smluvní a zákonné povinnosti a
- b) věřitel neobdržel splatnou částku včas, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný.“

11. Odstavce 3, 4 a 6 článku 4 upravují lhůtu splatnosti v délce 30 nebo za určitých okolností až 60 dnů.

12. Článek 6 stanoví:

„1. Členské státy zajistí, že v případech, kdy má být v obchodních transakcích podle článku 3 nebo 4 zaplacen úrok z prodlení, má věřitel nárok obdržet od dlužníka alespoň pevnou částku ve výši 40 EUR.

2. Členské státy zajistí, že pevná částka uvedená v odstavci 1 je splatná bez nutnosti upomínky a představuje náhradu vlastních nákladů věřitele spojených s vymáháním.

3. Věřitel má nárok obdržet od dlužníka kromě pevné částky uvedené v odstavci 1 přiměřenou náhradu za veškeré náklady spojené s vymáháním, které tuto pevnou částku přesahují a které mu vznikly v souvislosti s opožděnou platbou dlužníka. Mezi tyto náklady by mohly patřit mimo jiné výdaje za pověření advokáta či za využití služeb společnosti vymáhající pohledávky.“

13. Článek 7 stanoví zejména:

„1. Členské státy stanoví, že každá smluvní podmínka či praxe týkající se dne nebo lhůty splatnosti, sazby úroku z prodlení nebo náhrady nákladů spojených s vymáháním je buď nevymahatelná, nebo zakládá nárok na náhradu škody, pokud je hrubě nespravedlivá vůči věřiteli. Při určení, zda je smluvní podmínka či praxe hrubě nespravedlivá vůči věřiteli ve smyslu prvního pododstavce, se zváží všechny okolnosti případu, včetně:

- a) jakéhokoli hrubého porušení poctivých obchodních zvyklostí v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním;
- b) povahy zboží nebo služby a
- c) skutečnosti, zda má dlužník objektivní důvody odchýlit se od zákonné sazby úroku z prodlení [nebo] od lhůty splatnosti [...]

2. Pro účely odstavce 1 se smluvní podmínka či praxe, která vylučuje úrok z prodlení, považuje za hrubě nespravedlivou.

3. Pro účely odstavce 1 se smluvní podmínka či praxe, která vylučuje náhradu nákladů spojených s vymáháním podle článku 6, považuje za hrubě nespravedlivou, neprokáže-li se něco jiného.

[...]“

14. Článek 12 stanoví zejména:

„1. Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s články 1 až 8 a 10 do 16. března 2013. [...]

[...]

3. Členské státy mohou zachovat nebo uvést v účinnost předpisy, které jsou pro věřitele výhodnější, než je nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí.

4. Při provedení této směrnice se členské státy rozhodnou, zda vyloučí smlouvy, které byly uzavřeny před 16. březnem 2013.“

15. Článek 13 stanoví zejména:

„Směrnice 2000/35/ES se zrušuje s účinkem od 16. března 2013, aniž jsou dotčeny povinnosti členských států týkající se lhůty pro provedení uvedené směrnice ve vnitrostátním právu a její používání. Nadále se však vztahuje na smlouvy uzavřené před uvedeným dnem, pro něž se nepoužije tato směrnice na základě čl. 12 odst. 4.

[...]“

Španělské právo

16. Směrnice 2000/35 byla do španělského práva provedena prostřednictvím Ley 3/2004, de 29 de diciembre, por la que se establecen medidas de lucha contra la morosidad en las operaciones comerciales (zákon č. 3/2004 ze dne 29. prosince 2004 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích; dále jen „zákon č. 3/2004“). Uvedený zákon se vztahoval na smlouvy uzavřené po 8. srpnu 2002.

17. Směrnice 2011/7 byla provedena prostřednictvím Real Decreto-ley 4/2013, de 22 de febrero, de medidas de apoyo al emprendedor y de estímulo del crecimiento y de la creación de empleo (královské legislativní nařízení č. 4/2013 ze dne 22. února 2013 o opatřeních na podporu podnikání a na oživení růstu a vytváření pracovních míst; dále jen „nařízení č. 4/2013“)³, přičemž článkem 33 nařízení byl změněn výše uvedený zákon č. 3/2004. Článek 9 odst. 1 zákona č. 3/2004 nyní stanoví zejména:

„Za neplatné se považují stranami sjednané smluvní podmínky týkající se data splatnosti nebo důsledků opožděné platby, které nejsou v souladu s lhůtou splatnosti [...] nebo zákonnou sazbou úroků z prodlení [...], jakož i smluvní podmínky, které jsou v rozporu s podmínkami, za nichž lze vymáhat úroky z prodlení podle článku 6, jestliže při zvážení všech okolností případu, včetně povahy zboží nebo služby, poskytnutí dalších záruk ze strany dlužníka a poctivých obchodních zvyklostí, jsou tyto smluvní podmínky vůči věřiteli hrubě nespravedlivé. Smluvní podmínka, která vylučuje náhradu nákladů spojených s vymáháním [...], je považována za nespravedlivou, neprokáže-li se něco jiného.

[...]

Při určení, zda se jedná o smluvní podmínku nebo praxi, která je vůči věřiteli nespravedlivá, bude mimo jiné vzato v úvahu, zda má dlužník objektivní důvody odchýlit se od lhůty splatnosti [...] nebo od zákonné sazby úroků z prodlení [...]; zohlední se přitom povaha zboží nebo služby a také jakékoli hrubé porušení poctivých obchodních zvyklostí v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním.

Při určení, zda se jedná o nespravedlivou smluvní podmínku nebo praxi, se při zvážení všech okolností případu přihlédne rovněž k tomu, zda [daná smluvní podmínka nebo praxe] slouží především účelu dosažení další dlužníkovy likvidity na úkor věřitele nebo zda hlavní smluvní strana stanoví pro své dodavatele a subdodavatele platební podmínky, které nejsou opodstatněné buď ve srovnání s podmínkami, které stanovila sama pro sebe, nebo na základě jiných objektivních důvodů.“⁴

3 — To alespoň vyplývá z předkládacího rozhodnutí. Španělská vláda ve svém písemném vyjádření uvádí, že směrnice byla ve skutečnosti provedena prostřednictvím Ley 11/2013, de 26 de julio, de medidas de apoyo al emprendedor y de estímulo del crecimiento y de la creación de empleo (zákon č. 11/2013 ze dne 26. června 2013 o opatřeních na podporu podnikání a na oživení růstu a vytváření pracovních míst). K otázce, který z uvedených předpisů je ten správný, se nebudu vyjadřovat.

4 — V předkládacím rozhodnutí je uvedeno, že výše uvedený odstavec byl dále změněn prostřednictvím Ley 17/2014, de 30 de septiembre, por la que se adoptan medidas urgentes en materia de refinanciación y reestructuración de deuda empresarial (zákon č. 17/2014 ze dne 30. září 2014, kterým se přijímají naléhavá opatření v oblasti refinancování a restrukturalizace týkající se zadlužování podniků). Neuvádí se zde však, jakým způsobem byl daný odstavec změněn.

18. Co se týče smluv, které byly uzavřeny před nabytím účinnosti nařízení č. 4/2013, se v přechodném ustanovení 3 uvádí toto:

„Ustanovením [zákona č. 3/2004], včetně změn zavedených tímto královským nařízením, podléhá plnění všech smluv po uplynutí jednoho roku od nabytí účinnosti tohoto královského nařízení, a to i v případě, že se jedná o již uzavřené smlouvy.“

19. Nařízením č. 8/2013⁵ byla upravena třetí a poslední fáze mimořádného finančního mechanismu, který byl zaveden a doplněn na základě dvou předchozích předpisů, a to pokud jde o platby dodavatelům, mimo jiné, autonomní oblasti Murcie (Comunidad Autónoma de la Región de Murcia). V rámci uvedeného mechanismu se dodavatelé zavázali vzdát se části své pohledávky vyplývající z opožděné platby správního orgánu výměnou za okamžitou úhradu jistiny⁶.

20. Předkládající soud uvádí, že účelem uvedeného nařízení bylo stanovit krátkodobá, mimořádná a urychlená opatření směřující k omezení a vyloučení opožděných plateb ze strany správních orgánů, a to jako první krok směrem k uplatnění strukturálních opatření za účelem splnění cílů rozpočtové stability a finanční udržitelnosti.

21. Článek 6 uvedeného nařízení měl název „Účinky vyrovnání nesplněných platebních povinností“ a stanovil:

„Vyrovnáním platební povinnosti ve prospěch dodavatele zaniká dluh autonomní oblasti nebo případně místního samosprávního celku vůči dodavateli, a to v rozsahu jistiny, úroků, nákladů řízení a jakýchkoli dalších vedlejších nákladů.“

Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

22. V období od roku 2008 do roku 2013 různé podniky dodávaly zboží a poskytovaly služby zdravotnickým zařízením spadajícím pod Servicio Murciano de Salud (Správa zdravotnických služeb pro Murcii; dále jen „správa zdravotnických služeb“), přičemž uvedená správa zdravotnických služeb neuhradila příslušné faktury ke dni splatnosti.

23. Společnost IOS Finance EFC SA následně převzala od uvedených dodavatelů některé pohledávky vyplývající z nesplacených faktur⁷. V září 2013 vyzvala správu zdravotnických služeb k úhradě částky 2 780 463,37 EUR odpovídající částce neuhrazených faktur představujících pohledávky, které výše uvedená společnost převzala, dále částky 165 164,24 EUR z titulu úroků z prodlení splatných za faktury neuhrazené ke dni 2. září 2013, s výhradou úroků z prodlení dále splatných, a částky 14 256,35 EUR z titulu náhrady nákladů spojených s vymáháním. Správa zdravotnických služeb uvedené platební povinnosti nesplnila.

24. V prosinci 2013 společnost IOS Finance oznámila, že podá správní žalobu proti implicitnímu odmítnutí své upomínky. Následně se však připojila k mimořádnému finančnímu mechanismu pro účely plateb subjektům, které jsou dodavatelé autonomní oblasti Murcie, konkrétně k části 2 fáze 3, zavedenému nařízením č. 8/2013, s účinky stanovenými daným nařízením. Uplatněním tohoto mechanismu získala IOS Finance částku 2 765 621,79 EUR na vymáhanou jistinu. Nebyla jí však uhrazená žádná částka z titulu úroků z prodlení ani náhrada nákladů spojených s vymáháním.

5 — Uvedeným v bodě 2 tohoto stanoviska.

6 — Na jednání bylo uvedeno, že přístup k danému mechanismu je nyní ukončen, přičemž posledním možným datem pro přihlášky byl 31. prosinec 2013.

7 — V předkládacím rozhodnutí není sice uvedeno datum či data převzetí daných pohledávek, právní zástupce společnosti IOS Finance však v odpovědi na otázku, jež mu byla položena na jednání, uvedl, že jmenovaná společnost převzala uvedené pohledávky před zavedením plánu refinancování podle nařízení č. 8/2013.

25. V květnu 2014 podala společnost IOS Finance žalobu k Juzgado Contencioso-Administrativo No 6, Murcia (Soud pro sporná správní řízení č. 6, Murcie) na úhradu částky 272 771,03 EUR z titulu úroků z prodlení a částky 14 256,35 EUR z titulu náhrady nákladů spojených s vymáháním.

26. Argumentuje tím, že a) nárok na účtování úroků z prodlení a nákladů spojených s vymáháním je nezadatelný a vzniká ze zákona, a sice uplynutím lhůty splatnosti, během níž orgán veřejné správy neuhradí dlužnou jistinu; b) nařízení č. 8/2013 je v rozporu s unijními právními předpisy, neboť stanoví, že splacení jistiny vede k zániku nároku na úroky, náklady řízení a jakékoli další vedlejší náklady; a c) směrnice o opožděných platbách je přímo použitelná, neboť smluvní podmínky a praxe, které vylučují úrok z prodlení a náhradu nákladů spojených s vymáháním, jsou podle ní považovány za zjevně nespravedlivé.

27. Správa zdravotnických služeb tvrdí, že uplatnění mimořádného mechanismu pro účely platby dodavatelům je dobrovolné a že ke vzdání se nároku na účtování úroků z prodlení a nákladů spojených s vymáháním nedošlo před vznikem dluhu, nýbrž až poté, co tento dluh vznikl a nebyl splacen.

28. Předkládající soud má pochybnosti týkající se výkladu použitelného unijního práva a slučitelnosti použitého španělského práva s výše uvedeným právem. Pokládá proto následující předběžné otázky:

„S ohledem na ustanovení čl. 4 odst. 1, článku 6 a čl. 7 odst. 2 a 3 [směrnice 2011/7]:

musí být čl. 7 odst. 2 směrnice vykládán v tom smyslu, že členský stát nemůže úhradu jistiny podmiňovat vzdáním se nároku na úroky z prodlení?

musí být čl. 7 odst. 3 směrnice vykládán v tom smyslu, že členský stát nemůže úhradu jistiny podmiňovat vzdáním se nároku na náhradu nákladů spojených s vymáháním?

Pokud budou odpovědi na obě otázky kladné, může se dlužník, za předpokladu, že je v postavení veřejného zadavatele, dovolávat zásady autonomie vůle smluvních stran, aby se vyhnul splnění povinnosti zaplatit úroky z prodlení a náklady spojené s vymáháním?“

29. Písemná vyjádření předložily společnost IOS Finance, španělská a německá vláda a Evropská komise. Na jednání dne 2. března 2016 přednesly ústní vyjádření společnost IOS Finance, španělská vláda a Komise.

Posouzení

Předběžná poznámka

30. Ačkoli předkládající soud vychází ve svých otázkách patrně z předpokladu, že právním předpisem použitelným *ratione temporis* na skutkové okolnosti původního řízení je směrnice 2011/7, Komise ve svém písemném vyjádření upozorňuje, že situace nemusí být tak jednoduchá.

31. Konstatuje, že čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/7 umožňuje členským státům vyloučit při provedení uvedené směrnice z její oblasti působnosti smlouvy uzavřené přede dnem 16. března 2013. Dále poukazuje na přechodné ustanovení nařízení č. 4/2013, které stanoví, že zákonu č. 3/2004 i nadále podléhá „plnění“ všech smluv „po uplynutí jednoho roku od nabytí účinnosti tohoto nařízení, a to i v případě, že se jedná o již uzavřené smlouvy“. Z výše uvedeného vyvozuje, že se španělský zákonodárce rozhodl vyloučit s oblasti působnosti směrnice 2011/7 smlouvy uzavřené přede dnem nabytí účinnosti nařízení č. 4/2013, tedy před 24. únorem 2014. Takové smlouvy tedy i nadále podléhají směrnici 2000/35.

32. K významu dotčeného přechodného ustanovení či jeho použití na smlouvy dotčené v původním řízení se nebudu vyjadřovat. Jedná se totiž o otázku, která spadá plně do pravomoci vnitrostátního soudu. Podle ustálené judikatury Soudního dvora však okolnost, že vnitrostátní soud formuloval předběžnou otázku po formální stránce tak, že odkázal na určitá ustanovení práva Unie, nebrání tomu, aby Soudní dvůr tomuto soudu poskytl veškeré prvky výkladu, které mohou být pro rozsouzení věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně posledně uvedený v položených otázkách odkázal, či nikoli. V tomto ohledu přísluší Soudnímu dvoru, aby ze všech poznatků předložených vnitrostátním soudem, zejména z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, vylákal ty prvky práva Unie, které je s přihlédnutím k předmětu sporu třeba vyložit⁸.

33. Budu se proto postupně zabývat otázkami předkládacího soudu z hlediska směrnice 2000/35 i z hlediska směrnice 2011/7.

K první a druhé otázce

34. Svou první a druhou otázkou, kterými se budu zabývat společně, se předkládací soud v zásadě táže, zda je třeba unijní právní předpisy upravující opožděné platby v obchodních transakcích vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která a) přiznává věřiteli právo připojit se do systému „urychlené“ úhrady jistiny splatné podle smlouvy v případě, kdy věřitel splnil své povinnosti vyplývající ze smlouvy, avšak za podmínky, že se vzdá nároku na úhradu úroků z prodlení a náhrady nákladů spojených s vymáháním pohledávky, a zároveň b) umožňuje věřiteli odmítnout účast na takovém systému, přičemž v takovém případě mu i nadále zůstává nárok na úroky i náhradu nákladů, i když bude pravděpodobně muset čekat mnohem déle na zaplacení. Předkládací soud pokládá své otázky se zvláštním přihlédnutím k ustanovením nynějšího čl. 7 odst. 2 a 3 směrnice 2011/7, která upravují hrubě nespravedlivé smluvní podmínky či praxi.

Směrnice 2000/35

35. Směrnice 2000/35 byla přijata za účelem boje proti „[značným administrativním a finančním břemenům pro podniky], které jsou důsledkem nepřiměřeně dlouhých platebních lhůt a opožděných plateb“⁹. V bodě 12 odůvodnění je uvedeno, že „cíle boje proti opožděným platbám v rámci vnitřního trhu nemůže být dosaženo uspokojivě jednotlivými členskými státy, a proto jej může být lépe dosaženo na úrovni Společenství. Tato směrnice nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné pro dosažení tohoto cíle. Tato směrnice je tedy zcela v souladu s požadavky zásady subsidiarity a proporcionality, jak jsou stanoveny v článku 5 Smlouvy“. Podle bodu 16 odůvodnění „[o]požděná platba představuje porušení smlouvy, které je v mnoha členských státech pro dlužníky finančně přitěžlivé vzhledem k nízkým úrokům z prodlení za opožděné platby nebo pomalému řízení k dosažení náhrady“. V bodě 19 odůvodnění se dále uvádí, že „tato směrnice by měla zakázat zneužití smluvní svobody v neprospekch věřitele“.

36. Hned na počátku je důležité uvést, že směrnice 2000/35 měla omezenou oblast působnosti. V rozsudku Caffaro Soudní dvůr uvedl, že směrnice 2005/35 musí být vykládána s ohledem na cíl jí sledovaný a na systém, který zavádí¹⁰. Dále pak upřesnil, že „cílem [směrnice] je pouze harmonizovat, nakolik je to možné, některá pravidla a praxi provádění plateb v členských státech za účelem postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích“ a že „upravuje [...] pouze některá specifická pravidla vztahující se k takovým opožděným platbám, a sice úrok z prodlení v případě opožděné platby

8 — Mimo jiné viz rozsudek ze dne 17. listopadu 2015, Regio Post, C-115/14, EU:C:2015:760, bod 46.

9 — Bod 7 odůvodnění.

10 — Rozsudek ze dne 11. září 2008, Caffaro, C-265/07, EU:C:2008:496, bod 14.

[...], výhradu vlastnictví [...] a vymáhání nesporných pohledávek [...]“¹¹. Ve svém stanovisku v uvedené věci generální advokátka V. Trstenjak konstatovala, že směrnice představuje pouze „minimální harmonizaci“¹². Jinými slovy, směrnici nelze vykládat v tom smyslu, že harmonizuje všechny aspekty práva členských států týkající se opožděné platby dluhů v obchodních transakcích¹³.

37. Dále se budu podrobněji zabývat harmonizací, jíž měla směrnice dosáhnout, a to v kontextu prvních dvou předběžných otázek.

38. Článek 3 odst. 1 směrnice 2000/35 přiznával věřitelům některá práva směřující k jejich ochraně proti opožděným platbám. Stanovil zejména den, od něhož je splatný úrok z prodlení¹⁴, a sazbu úroků, jež je dlužník povinen hradit v případě svého prodlení s platbou¹⁵. Úrok měl být splatný pouze v případě, že věřitel splnil své smluvní a zákonné povinnosti a neobdržel splatnou částku včas, s výjimkou případu, kdy za takové prodlení nebyl dlužník odpovědný¹⁶. Směrnice rovněž stanovila oprávnění věřitele požadovat na dlužníkovi přiměřenou náhradu za veškeré náklady spojené s vymáháním, které mu v souvislosti s opožděnou platbou dlužníka vznikly (kromě případů, kdy dlužník nebyl za prodlení odpovědný)¹⁷. Uvedené náklady musely zohledňovat zásadu transparentnosti a proporcionality, pokud jde o dotčený dluh, přičemž členské státy měly možnost stanovit maximální výši nákladů pro různé výše dluhu, s tím však, že musely vždy dodržet uvedené zásady. Článek 3 odst. 2 stanovil den, od něhož se stává splatným úrok z prodlení, a sazbu úroků z prodlení v určitých případech¹⁸.

39. Práva stanovená v čl. 3 odst. 1, pokud jde o den splatnosti a sazbu úroků z prodlení, byla použitelná pouze v případě, že smlouva nestanovila jinak. Článek 3 odst. 3 dále vyplnil zjevnou mezeru v ochraně tím, že stanovil pravidla týkající se hrubě nespravedlivých smluvních podmínek. Členským státům bylo uloženo stanovit, že dohoda o dni splatnosti nebo o důsledcích opožděné platby, která není v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. b) až d) a odstavcem 2, není vymahatelná nebo zakládá nárok na náhradu škody, jestliže při zvážení všech okolností případu je tato dohoda výrazně v neprospěch věřitele. Při určení, zda určitá smlouva spadá do této kategorie, mělo být vzato v úvahu, zda má dlužník objektivní důvody odchýlit se od uvedených ustanovení. Pokud byla taková dohoda shledána hrubě nespravedlivou, byla použitelná ustanovení čl. 3 odst. 1 písm. b) až d) a čl. 3 odst. 2 (dále jen „zákonná ustanovení“), pokud vnitrostátní soud nestanovil jiné podmínky, které by byly spravedlivé. Do oblasti působnosti čl. 3 odst. 3 nespádala náhrada nákladů spojených s vymáháním upravená v čl. 3 odst. 1 písm. e). Ochrana stanovená uvedeným ustanovením však nebyla podmíněna ustanoveními smlouvy.

40. Článek 3 směrnice 2000/35 tak přiznával věřitelům některá práva v případě opožděné platby¹⁹. Neobsahovala-li příslušná smlouva relevantní ustanovení, uplatnila se ze zákona ustanovení o datu splatnosti a výši splatných úroků z prodlení. Pokud smlouva uvedené otázky sice upravovala, ale neposkytovala ochranu stanovenou v čl. 3 odst. 1 písm. b) až d) a v čl. 3 odst. 2, mohla taková smlouva být buď nevymahatelná, nebo zakládat nárok na náhradu škody. Právo na náhradu v případě

11 — Rozsudek ze dne 11. září 2008, Caffaro, C-265/07, EU:C:2008:496, body 15 a 16.

12 — Stanovisko ve věci Caffaro, C-265/07, EU:C:2008:250, bod 28.

13 — Rovněž viz rozsudky ze dne 26. října 2006, Komise v. Itálie, C-302/05, EU:C:2006:683, bod 23, a ze dne 3. dubna 2008, 01051 Telecom, C-306/06, EU:C:2008:187, bod 21, kde Soudní dvůr uvedl, že směrnice neprovádí úplnou harmonizaci veškerých pravidel týkajících se opožděných plateb v obchodních transakcích, ale upravuje jen některá specifická pravidla v této oblasti.

14 — Písmena a) a b).

15 — Písmeno d).

16 — Písmeno c).

17 — Písmeno e).

18 — Pokud jde o článek 3 směrnice 2000/35, rovněž viz rozsudek ze dne 11. prosince 2008, Komise v. Španělsko, C-380/06, EU:C:2008:702, bod 17 a následující.

19 — Soudní dvůr rozhodl, že povinnost uložená členským státům podle článku 3, tedy povinnost zajistit splatnost úroků v případě opožděné platby, je bezpodmínečná a dostatečně přesná k tomu, aby vyvolávala přímý účinek. Viz rozsudek ze dne 24. května 2012, Amia, C-97/11, EU:C:2012:306, bod 37.

opožděné platby mělo být začleněno do vnitrostátního práva. V tomto směru tak došlo k úpravě smlouvy uzavřené mezi věřitelem a dlužníkem, ale jen pokud jde o úroky z prodlení a náhradu v případě opožděné platby. Toto byla (omezená) míra harmonizace, jíž měla směrnice dosáhnout. Věřiteli byly tedy, jinými slovy, přiznány některé výhody, kterých mohl, ale nemusel využít.

41. Lze mít za to, že směrnice 2000/35 bránila věřiteli, jemuž přiznávala taková práva, těchto práv se vzdát oproti bezodkladné úhradě, a to v případě, kdy měl zároveň možnost tuto variantu odmítnout a vyčkat na úhradu celé částky? Mám za to, že nikoli.

42. Uvedených práv by totiž bylo možno se vzdát jen na základě dohody. Taková dohoda by však byla z podstaty věci vedlejší ujednáním k původní smlouvě, ze které daný dluh vznikl. Odchylovala by se od práv přiznaných věřiteli původní smlouvou v tom smyslu, že by zakládala právo nové, tedy právo na okamžitou platbu. Za podmínky, že právo vyčkat na úhradu celé částky bylo reálné, a nikoli jen iluzorní, mi není jasné, proč by takové ujednání mělo být považováno za „hrubě nespravedlivé“ pro věřitele pro účely čl. 3 odst. 3 směrnice 2000/35. Takovému závěru brání samotná existence takové možnosti volby na straně věřitele.

43. Vztáhneme-li uvedené odůvodnění na skutkové okolnosti původního řízení, je na místě uvést několik poznámek. Zaprvé, jak konstatoval právní zástupce společnosti IOS Finance na jednání, Soudní dvůr rozhodl, že se smluvní podmínky sice obecně vyznačují zásadou smluvní svobody, avšak z použitelné právní úpravy Unie mohou vyplývat omezení této zásady²⁰. Aby však takové odůvodnění bylo použitelné, muselo by unijní právo nejprve uvedenou svobodu omezovat. Je sice pravda, že směrnice s ohledem na ustanovení čl. 3 odst. 3 do určité míry omezovala smluvní svobodu stran, pokud jde o nesplnění závazků dlužníka k datu splatnosti, nemám však za to, že se uvedené omezení v situaci popsané v bodě 41 výše uplatnilo.

44. Zadruhé finanční mechanismus zavedený nařízením č. 8/2013 dával věřiteli možnost volby. Mohl se připojit k mechanismu, a obdržet tak úhradu své pohledávky, ne-li ihned, pak přinejhorším v blízké budoucnosti. Nebo se mohl rozhodnout ponechat situaci beze změny. Pokud se tak rozhodl učinit, bylo pravděpodobné, že bude na platbu čekat déle (a možná mnohem déle), ale byl nicméně zachován jeho nárok na úroky z prodlení a náhradu nákladů spojených s vymáháním. V odpovědi na dotaz položený na jednání zástupce španělské vlády v tomto směru uvedl, že všichni věřitelé, kteří se rozhodli k mechanismu nepřipojit, již obdrželi úplnou úhradu svých pohledávek. Ačkoli Komise intenzivně argumentovala tím, že dotčený mechanismus byl v nějakém směru nedobrovolný a že věřitelé ve skutečnosti neměli možnost volby, mám za to, že takový argument je s ohledem na vysvětlení poskytnuté španělskou vládou nepodložený²¹.

45. Mám za to, že taková možnost volby – a s ní spojená rizika – jsou běžnou součástí podnikání. Po zavedení finančního mechanismu existovaly dvě varianty. První (účast v mechanismu) zahrnovala nižší rizika a rovněž nižší odměnu. S druhou (ponechání situace beze změny) byla spojena rizika vyšší, ale vyšší byla také možná odměna. Nemám za to, že by účelem směrnice bylo předcházet takovým situacím.

46. Zatřetí podle mého názoru není konečný závěr nijak dotčen tím, že dlužník v původním řízení byl orgán státu, a nikoli soukromý podnik. Platí totiž, že povinnosti členského státu na základě směrnice jdou nad rámec pouhého přijetí vnitrostátních právních předpisů, které odrážejí hmotněprávní pravidla stanovená směrnicí. Má rovněž povinnost taková pravidla používat a vynucovat je v praxi²².

20 — V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. května 2010, Harms, C-434/08, EU:C:2010:285, bod 36 a citovaná judikatura.

21 — Zdůrazňuji, že pokud by byla situace odlišná a věřitel neměl v tomto ohledu skutečnou možnost volby, takový režim by podle mého názoru již byl v rozporu s požadavky směrnice a pro účely čl. 3 odst. 3 by byl pro věřitele „hrubě nespravedlivý“.

22 — V tomto směru viz mimo jiné rozsudky ze dne 10. dubna 1984, von Colson a Kamann, 14/83, EU:C:1984:153, bod 23, a ze dne 2. srpna 1993, Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, bod 24. Rovněž viz Prechal, S., *Directives in EC Law*, Oxford University Press, Oxford, 2010, s. 51 a násl.

To platí *a fortiori* i v případě, kdy je dlužníkem stát nebo státní orgán. Taková povinnost členského státu však z podstaty věci nemůže jít nad rámec povinností uložených směrnicí. Jelikož jsem došla k závěru, že uvedené povinnosti nebrání existenci takového režimu úhrady pohledávek věřitelů, jaký je předmětem původního řízení, nemůže na základě výše uvedených zásad členskému státu vzniknout povinnost splnit požadavek, který samotná směrnice nestanoví²³.

47. Jinými slovy, relevantní otázka podle mého názoru zní, zda bylo jednání státu ve věci projednávané v původním řízení legální. Předpokládejme, že namísto toho, aby byl dlužníkem stát nebo jeho orgán, byl by jím soukromý podnik. Nemám za to, že by bylo nějak zvlášť obtížné dojít k závěru, že takový podnik by mohl podle směrnice platně nabídnout věřiteli kompromisní ujednání obdobné tomu, jaké bylo nabídnuto společnosti IOS Finance v rámci finančního mechanismu dotčeného v projednávané věci. Změní se tato odpověď, bude-li v uvedené otázce daná společnost nahrazena státem nebo jedním z jeho orgánů? Mám za to, že nikoli.

48. Na jednání byla konečně vedena určitá diskuse o možném vlivu skutečnosti, že věřitelem v původním řízení nebyl původní dodavatel zboží či poskytovatel služeb správě zdravotnických služeb, nýbrž faktoringová společnost. Mají „podkladová aktiva“ vliv na můj závěr uvedený v bodě 41 tohoto stanoviska?

49. Mám za to, že nikoli.

50. Faktoringové společnosti prokazují podnikatelům službu. Činí tak tím, že od podniků, zpravidla výrobních podniků, maloobchodníků či poskytovatelů služeb, odkupují s určitou slevou jejich pohledávky. Při výpočtu slevy přitom přihlížejí ke všem relevantním aspektům, včetně pravděpodobné doby úhrady a rizika nesplacení. Zde bude nevyhnutelně nutná určitá míra úsudku ze strany faktoringové společnosti. Její schopnost stanovit na základě takového úsudku vhodnou výši slevy pak bude rozhodující pro její úspěch či neúspěch na trhu. Výměnou za přijetí nabízené slevy získá dotčený podnik okamžitou úhradu (části) své pohledávky. Faktoringová společnost převezme danou pohledávku v plné výši. V souladu se zásadou *assignatus utitur iure auctoris* bude postoupenou pohledávkou právě taková pohledávka – nic více, nic méně – která byla před postoupením evidována v účetnictví podniku, jemuž byla uhrazena cena za postoupení. Skutečnost, že faktoringová společnost v původním řízení patrně zaplatila podkladové závazky ještě před zavedením daného mechanismu a získala tak patrně nečekaný zisk, nemá podle mého názoru na dotčené otázky vliv.

51. Z výše uvedeného vyplývá, že směrnicí 2000/35, a zejména její čl. 3 odst. 3, je třeba vykládat v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která a) přiznává věřiteli právo připojit se do systému „urychlené“ úhrady jistiny splatné podle smlouvy v případě, kdy věřitel splnil své povinnosti vyplývající ze smlouvy, avšak za podmínky, že se vzdá nároku na úhradu úroků z prodlení a náhrady nákladů spojených s vymáháním pohledávky, a zároveň b) umožňuje věřiteli odmítnout účast na takovém systému, přičemž v takovém případě mu i nadále zůstává nárok na úroky i náhradu nákladů, i když bude pravděpodobně muset čekat mnohem déle na zaplacení.

23 — Pro úplnost dodávám, že zatímco v předkládacím rozhodnutí je uvedeno, že dotčenou platbu uhradila společnosti IOS Finance správa zdravotnických služeb, španělská vláda na jednání zmínila, že ve skutečnosti danou platbu uhradil stát, který následně uplatnil vůči správě zdravotnických služeb právo postihu. Nemám za to, že by tato otázka měla jakýkoli dopad na mou analýzu podkladových otázek.

Směrnice 2011/7

52. Směrnice 2011/7 je přepracovaným zněním směrnice 2000/35 a vychází z ochrany přiznané věřitelům původní směrnicí v případě opožděné platby v obchodních transakcích. Důvodem jejího přijetí byla patrně obava, že směrnice 2000/35 neplní, či přinejmenším neplní dostatečně, své cíle v této oblasti²⁴. V dalším textu jsou popsány hlavní změny zavedené tímto novým předpisem.

53. Článek 1 odst. 3 umožňuje členským státům vyloučit dluhy, které jsou předmětem úpadkového řízení vedeného proti dlužníkovi, včetně řízení, jehož cílem je restrukturalizace dluhu. Jelikož byl Soudní dvůr na jednání informován v tom smyslu, že Španělsko nepřijalo žádná opatření v tomto směru, nebudu se touto otázkou dále zabývat.

54. Články 3 a 4 směrnice 2011/7 upravují nárok věřitele na úrok z prodlení, a přebírají tak ustanovení čl. 3 odst. 1 směrnice 2000/35. Rozlišují však mezi transakcemi mezi dvěma či více podniky na straně jedné²⁵ (článek 3) a transakcemi mezi podniky a orgány veřejné moci na straně druhé (článek 4)²⁶. Jelikož se má za to, že takové orgány mají obecně solidnější příjmy a mohou získat financování za atraktivnějších podmínek než podniky²⁷, podléhají zpravidla přísnějším podmínkám. Pokud jde o den či lhůtu splatnosti, článek 3 stanoví, že mohou být stanoveny smlouvou s tím, že nesmí překročit 60 dnů, pokud nejsou ve smlouvě výslovně dohodnuty jiné podmínky a za předpokladu, že to vůči věřiteli není ve smyslu článku 7 hrubě nespravedlivé²⁸. Podle článku 4 nesmí tato lhůta zpravidla překročit 30 dnů. Sazba úroků z prodlení podle článku 3 je sazba dohodnutá mezi stranami, avšak vždy s výhradou ustanovení o nespravedlivých smluvních podmínkách a praxi stanovených v článku 7²⁹. Obdobnou sazbou podle článku 4 je vždy sankční sazba určená jako „referenční sazba“³⁰ navýšená nejméně o osm procentních bodů.

55. Článek 6 směrnice poskytuje větší jistotu věřitelům, kteří mají v úmyslu domáhat se náhrady nákladů spojených s vymáháním pohledávky, než obdobný čl. 3 odst. 1 písm. e) směrnice 2000/35. Stanoví zejména, že členské státy zajistí, že v případech, kdy má být v obchodních transakcích podle článku 3 nebo 4 zaplacen úrok z prodlení, má věřitel nárok obdržet od dlužníka alespoň pevnou částku ve výši 40 EUR.

56. Článek 7 směrnice 2011/7 nahrazuje čl. 3 odst. 3 směrnice 2000/35. Podle čl. 7 odst. 1 členské státy stanoví, že každá smluvní podmínka či praxe týkající se dne nebo lhůty splatnosti, sazby úroku z prodlení nebo náhrady nákladů spojených s vymáháním, která je hrubě nespravedlivá vůči věřiteli, je buď nevymahatelná, nebo zakládá nárok na náhradu škody. Při určení, zda je smluvní podmínka či praxe hrubě nespravedlivá, se zvažují všechny okolnosti případu. V tomto směru není sice ochrana

24 — Například viz důvodovou zprávu k návrhu Komise směrnice Evropského parlamentu a Rady o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (přepracované znění) [COM(2009) 126 final], kde je uvedeno, že „existují velmi četné doklady o tom, že i přes vstup [směrnice 2000/35] v platnost představují opožděné platby v obchodních transakcích v EU stále obecný problém“.

25 — Pojem „podnik“ je vymezen v článku 2 odst. 3 jako „jakákoli organizace jiná než orgán veřejné moci, která vykonává nezávislou hospodářskou nebo odbornou činnost, i když je tato činnost prováděna jedinou osobou“.

26 — Pojem „orgán veřejné moci“ je vymezen v čl. 2 odst. 2 jako „jakýkoli veřejný zadavatel, jak je definován v čl. 2 odst. 1 písm. a) směrnice [Evropského parlamentu a Rady 2004/17/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání zakázek subjekty působícími v odvětví vodního hospodářství, energetiky, dopravy a poštovních služeb (Úř. věst. 2004, L 134, s. 1; Zvl. vyd. 06/07, s. 19)] a v čl. 1 odst. 9 směrnice [Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby (Úř. věst. 2004, L 134, s. 114; Zvl. vyd. 06/07, s. 132)], bez ohledu na předmět nebo hodnotu smlouvy“.

27 — Bod 23 odůvodnění.

28 — Dále viz bod 57 a následující tohoto stanoviska.

29 — Dále viz bod 57 a následující tohoto stanoviska.

30 — Vymezená v čl. 2 odst. 7 takto: „a) v případě členského státu, jehož měnou je euro, i) úroková sazba používaná Evropskou centrální bankou pro její poslední hlavní refinanční operace nebo ii) marginální úroková sazba vyplývající z výběrového řízení s proměnlivou úrokovou sazbou pro poslední hlavní refinanční operace Evropské centrální banky; b) v případě členského státu, jehož měnou není euro, rovnocenná úroková sazba stanovená jeho národní centrální bankou“.

přiznávána věřitelům článkem 7 odst. 1 směrnice 2011/7 formulována totožně jako v čl. 3 odst. 3 směrnice 2000/35, neliší se však nijak podstatně od ochrany stanovené předchozím ustanovením. Odstavce 2 a 3 článku 7 však zavádějí další významnou ochranu věřitele a je na místě se jimi podrobně zabývat.

57. Zaprvé čl. 7 odst. 2 stanoví, že pro účely čl. 7 odst. 1 se za hrubě nespravedlivou považuje smluvní podmínka či praxe, která vylučuje úrok z prodlení. Zatímco výraz „smluvní podmínka“ není třeba vysvětlovat, pojem „praxe“ takové vysvětlení patrně zasluhuje. Tento pojem není ve směrnici definován. Mám za to, že je třeba jej chápat jako něco, co existuje v době uzavření smlouvy. Tím mám na mysli určitý režim, který sice není danou smlouvou výslovně zakotven nebo stanoven, ale je nicméně ve vztahu mezi smluvními stranami závazný, nejčastěji v důsledku jejich předchozích obchodních vztahů nebo z důvodu obchodních zvyklostí v dotyčném odvětví. Takový výklad odráží všeobecnou systematiku a účel relevantní části právní úpravy, jež má stanovit pravidla pro hmotněprávní účinky smluv uzavřených mezi stranami, jež mají zpravidla nerovné vyjednávací síly. Za účelem poskytnutí potřebné ochrany čl. 7 odst. 2 stanoví pravidla úhrady a důsledky opožděné platby, jež jsou ze své podstaty určena k tomu, aby je smluvní strany zapracovaly do svých smluv („cukr“) a – nestane-li se tak – jsou buď vykládána jako důvod pro nevyhmatelnost (nebo v určitých případech možnou nevyhmatelnost) nebo jako základ pro vznik nároku na náhradu škody („bič“).

58. V mém závěru ohledně výkladu pojmu „praxe“ mě utvrzuje bod 28 odůvodnění směrnice 2011/7, podle něhož by „[t]ato směrnice [...] měla zakázat zneužití smluvní svobody v neprospěch věřitele. V důsledku toho lze za takové zneužití považovat situace, kdy smluvní podmínka či praxe týkající se dne nebo lhůty splatnosti, sazby úroku z prodlení nebo náhrady nákladů spojených s vymáháním není opodstatněná podmínkami stanovenými pro dlužníky nebo slouží především účelu dosažení další dlužnickovy likvidity na úkor věřitele. Za tímto účelem a v souladu s akademickým návrhem společného referenčního rámce^[31] by jakákoli smluvní podmínka či praxe, jež se výrazně odchyluje od poctivých obchodních zvyklostí a je v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním, měla být považována za nespravedlivou vůči věřiteli [...]“. V této souvislosti podotýkám, že společný referenční rámec obsahuje následující definici pojmu „smluvní podmínky“: „podmínky smlouvy lze odvozovat z výslovného nebo konkludentního ujednání stran, z právních norem nebo z praxe zavedené mezi stranami či zvyklostí“³².

59. Zadruhé čl. 7 odst. 3 stanoví domněnku, že smluvní podmínka či praxe, která vylučuje náhradu nákladů spojených s vymáháním, je hrubě nespravedlivá. V této souvislosti se liší od čl. 7 odst. 2 v tom směru, že podle posledně jmenovaného ustanovení se vyloučení úroku z prodlení „považuje“ za hrubě nespravedlivé. Toto ustanovení tedy jinými slovy nepřipouští žádnou diskusi, zatímco domněnka stanovená v odstavci 3 je vyvratitelná. Dlužník, který ji bude chtít vyvrátit, tak musí předložit dostatečné důkazy k vyvrácení jakýchkoli opačných argumentů a k prokázání svých tvrzení.

60. Jinak je třeba čl. 7 odst. 3 vykládat stejně jako čl. 7 odst. 2.

61. Směrnice 2011/7 tak sice nepochybně zvýšila ochranu věřitelů v případě opožděných plateb, její celková struktura zůstává nicméně obdobná struktuře směrnice 2000/35. Ukládá tedy členským státům povinnost zajistit, aby věřitelům byla přiznána práva, pokud jde o den, od něhož jsou splatné úroky z prodlení podle smlouvy, výši takových úroků a náhradu nákladů spojených s vymáháním. Jakýkoli pokus dlužníka stanovit ve smlouvě hrubě nespravedlivé smluvní podmínky či praxi tedy může vést nebo povede k nevyhmatelnosti takového ustanovení či vzniku nároku na náhradu škody.

31 — Uvedený dokument je dostupný na internetu na adrese: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf.

32 — Část II. – 9:101.

62. Mám však za to, že žádné ustanovení směrnice 2011/7 nebrání věřiteli platně uzavřít poté, co byla smlouva splněna z jeho strany, dobrovolné ujednání s dlužníkem, podle něhož obdrží okamžitou úhradu jistiny splatné podle smlouvy výměnou za vzdání se nároků, které by jinak mohl uplatňovat, pokud jde o opožděnou platbu a náhradu nákladů spojených s vymáháním. Mám zejména za to, že ustanovení takového ujednání nepřestávají „smluvní podmínka či praxí“ pro účely čl. 7 odst. 1 až 3 směrnice, a nemohou tedy ani být „hrubě nespravedlivá“, a to z důvodů, které jsem již uvedla v bodě 42 tohoto stanoviska. Pokud jde o použití uvedené směrnice na věc projednávanou v původním řízení, poznámky, které jsem uvedla v bodech 43 až 50 tohoto stanoviska ohledně směrnice 2000/35, jsou stejně relevantní i pro směrnici 2011/7.

63. Dodávám, že německá vláda sice souhlasí s tím, že čl. 7 odst. 2 a 3 směrnice 2011/7 není za okolností věci projednávané v původním řízení použitelný, tvrdí však, že čl. 7 odst. 1 je i přesto relevantní. Uvedené ustanovení nepodléhá, jinými slovy, stejnému časovému omezení jako odstavce 2 a 3.

64. S tím nesouhlasím.

65. Použitím výrazu „smluvní podmínka či praxe“ v odstavcích 1, 2 a 3 článku 7 zákonodárce zjevně zamýšlel, aby se všechna uvedená ustanovení použila za stejných okolností. Odstavce 2 a 3 jsou tedy pouze přísnějšími ustanoveními, která se vztahují na zvláště křiklavé případy zneužití. Použijí se „pro účely odstavce 1“. Použitelnost všech třech odstavců *ratione temporis* je totožná.

66. Mám za to, že z výše uvedeného vyplývá, že směrnici 2011/7 a zejména její čl. 7 odst. 2 a 3 je třeba vykládat v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která a) přiznává věřiteli právo připojit se do systému „urychlené“ úhrady jistiny splatné podle smlouvy v případě, kdy věřitel splnil své povinnosti vyplývající ze smlouvy, avšak za podmínky, že se vzdá nároku na úhradu úroků z prodlení a náhrady nákladů spojených s vymáháním pohledávky, a zároveň b) umožňuje věřiteli odmítnout účast na takovém systému, přičemž v takovém případě mu i nadále zůstává nárok na úroky i náhradu nákladů, i když bude pravděpodobně muset čekat mnohem déle na zaplacení.

Ke třetí otázce

67. Jelikož předkládající soud pokládá třetí předběžnou otázku jen pro případ kladné odpovědi na první a druhou otázku, není nutné na ni odpovídat.

Závěry

68. Ve světle všech výše uvedených úvah mám za to, že by Soudní dvůr měl na otázky Juzgado Contencioso-Administrativo No 6, Murcia (Soud pro sporná správní řízení č. 6, Murcie) odpovědět takto:

— Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, a zejména její čl. 3 odst. 3, a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, a zejména její čl. 7 odst. 2 a 3, je třeba vykládat v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která:

- a) přiznává věřiteli právo připojit se do systému „urychlené“ úhrady jistiny splatné podle smlouvy v případě, kdy věřitel splnil své povinnosti vyplývající ze smlouvy, avšak za podmínky, že se vzdá nároku na úhradu úroků z prodlení a náhrady nákladů spojených s vymáháním pohledávky, a zároveň

b) umožňuje věřiteli odmítnout účast na takovém systému, přičemž v takovém případě mu i nadále zůstává nárok na úroky i náhradu nákladů, i když bude pravděpodobně muset čekat mnohem déle na zaplacení.

— Na třetí otázku položenou předkládajícím soudem není třeba odpovídat.